

Platón: Állam 343 b-344 d

Thraszümakhosz: Az erősebb mindig a maga érdekeit nézi

Ford. Szabó Miklós

Thraszümakhosz

(b) Azért, mert azt hiszed, hogy mikor a pásztorok és a csordások a juhokat és a szarvasmarhákat jól tartják, hizlalják és gondozzák, akkor valami egyéb lebeg a szemük előtt, mint az uruk meg a saját maguk érdeke; s mivel azt hiszed, hogy az államok vezetői is – már akik valóban vezetnek – másképp gondolkodnak az alattvalóikról, mint ahogy az ember például a juhaival törődik; (c) s hogy egyáltalában éjjel-nappal máson járatják az eszüket, mint azon, hogy ők maguk miből húzhatnának hasznot. S olyannyira fogalmad sincs az igazságos dologról és az igazságosságról, valamint az igazságtalan dologról és az igazságtalanságról, hogy észre sem veszed, hogy az igazságosság és az igazságos dolog valójában idegen érdek, mert mindig az erősebbnek és a vezetőnek az érdekét szolgálja, az ellenben, aki másnak engedelmeskedik és szolgál, saját magának kárára van; az igazságtalanság pedig éppen ellenkezőleg: uralkodik azokon, akik valójában együgyűek és igazságosak, az alattvalók pedig az ő érdekét szolgálják, mivel ő az erősebb, s a neki nyújtott szolgálatokkal boldoggá is teszik, önmagukat azonban annál kevésbé. Tisztában kell lennünk vele, te világ együgyűje, hogy az igazságos ember az igazságtalannal szemben mindenütt a rövidebbet húzza. Először is, a magánügyletekben: ha ez a kétfajta ember egymással társul, akkor nincs eset rá, hogy a társulás felbontásakor az igazságos embernek többje volna, mint az igazságtalannak, sőt mindig kevesebbje van; állampolgárként pedig: ha adózásról van szó, az igazságos ember ugyanannyiból mindig többet szolgáltat be, a másik pedig kevesebbet; ha pedig részesedésről, az előbbi rendszerint semmit sem kap, a másik meg ugyancsak sokat harácsol. Ha meg valami vezető tisztséget kell betölteniük, akkor az igazságos emberre, ha semmi egyéb kár, de annyi mindenesetre hárul, hogy a magángazdasága, mivel emiatt elhanyagolja, sokkal rosszabb helyzetbe kerül, az államkincstárból viszont – éppen mert igazságos – semmiféle hasznot sem húz; tetejébe még meg is gyűlölik a rokonai és ismerősei, ha nem hajlandó nekik szolgálatokat tenni az igazságosság ellenére. Bezzeg az igazságtalan ember mindennek az (344 a) ellenkezőjét élvezi. De persze itt is, mint az imént, arról beszélek, aki nagyban tudja úzni a harácsolást; róla vedd a példát, ha azt akarod megítélni, mennyivel többet ér

a saját magunk szempontjából, ha igazságtalanok vagyunk, mint ha igazságosak. Sőt a legkönnyebben akkor érted meg a dolgot, ha a legteljesebbé vált igazságtalanságig mész el, amely az igazságtalanságot elkövető embert a legboldogabbá, az igazságtalanságot elszenvedő vagy az igazságtalanságot elkövetni nem akaró embert pedig a legszerencsétlenebbé teszi. Ez pedig a türannisz, amely a mások vagyonát – akár szent, akár nem szent, akár magán- akár közvagyon – nem apránként, hanem (b) tömegesen szedi el, lopva vagy erőszakkal; persze ha valaki részletekben követne el ilyen igazságtalanságot, s rajtakapnák, megbüntetnék, s az illetőt a legnagyobb szégyen érné – aki ilyen igazságokat részletekben követ el, azt templomrablónak, rabszolga-kereskedőnek, betörőnek, csalónak és tolvajnak nevezzük –, ha azonban valaki a polgároknak nemcsak a vagyonát rabolja el, hanem őket magukat is leigázza és rabszolgasorsra veti, arra ama csúf elnevezések helyett mint boldog és dicső emberre emlékeznek, és pedig nemcsak a polgártársai, (c) hanem mások is, akik megtudják róla, hogy a kiteljesült igazságtalanságot követte el; mert aki az igazságtalanságot becsméri, az rendszeren az igazságtalan tetteknek nem az elkövetésétől, hanem az elszenvedésétől fél. Így tehát, Szókratész, az igazságtalanság, ha kellő mértékben nyilvánul, sokkal erősebb, s szabad emberhez és úrhoz sokkal méltóbb, mint az igazságosság, s mint eleve is mondtam, az igazságos dolog az erősebb érdekét szolgálja, az igazságtalan ellenben önmagunknak használ, s a mi érdekünket szolgálja.